

Nové možnosti rozvoje vzdělávání na Technické univerzitě v Liberci

Specifický cíl A2: Rozvoj v oblasti distanční výuky, online výuky a blended learning

NPO_TUL_MSMT-16598/2022

Pedagogika I.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Výchova jako základní kategorie pedagogiky

Výchova je základní kategorií pedagogiky. Je to záměrný a cílevědomý proces, který usiluje o rozvoj osobnosti člověka. Výchova zahrnuje všechny formy působení na člověka, které mají za cíl jeho rozvoj. Výchova může být formální, neformální nebo informální.

Formální výchova probíhá v institucích, které jsou pro to určeny, například ve školách, školkách nebo v zařízeních pro péči o děti a mládež. Formální výchova je řízena odborníky, kteří mají příslušné vzdělání a zkušenosti.

Neformální výchova probíhá v každodenním životě, mimo instituce. Neformální výchovu poskytují rodiče, prarodiče, sourozenci, vrstevníci, učitelé nebo další lidé, kteří se s dítětem či mladým člověkem setkávají.

Informální výchova probíhá bez záměru vzdělávat. Informální výchovu může poskytnout například kniha, film, televizní pořad nebo životní událost.

Výchova má mnoho cílů. Mezi základní cíle výchovy patří:

- Rozvoj osobnosti – výchova by měla pomáhat člověku rozvíjet jeho schopnosti, dovednosti, znalosti, hodnoty a postoje.
- Příprava na život – výchova by měla připravovat člověka na život ve společnosti.
- Zlepšení společnosti – výchova by měla přispívat ke zlepšení společnosti.

Výchova je důležitý proces, který má zásadní vliv na rozvoj člověka. Výchova formuje osobnosti lidí, a to jak v pozitivním, tak i v negativním smyslu. Pedagogika se proto zabývá studiem výchovy a jejími teoretickými a praktickými aspekty.

Podstata výchovy

Výchova je záměrný a cílevědomý proces, který usiluje o rozvoj osobnosti člověka. Je to komplexní proces, který zahrnuje mnoho různých aspektů.

Základní rysy výchovy:

- Záměrnost – výchova je vždy vědomá a plánovaná. Vychovatel si stanovuje cíle, které chce dosáhnout, a volí prostředky, jak je dosáhnout.
- Cílevědomost – výchova je vždy zaměřena na dosažení určitých cílů. Cíle výchovy mohou být různé, například rozvoj schopností, dovedností, znalostí, hodnot nebo postojů.

- Celoživotní charakter – výchova probíhá po celý život člověka. Začíná v rodině, pokračuje ve školách a dalších institucích a končí až smrtí člověka.
- Sociální charakter - výchova je vždy ovlivněna společností, ve které probíhá. Výchova je vždy odrazem hodnot a ideálů společnosti.

Struktura výchovy

Výchovu lze rozdělit do několika složek:

- Subjekty výchovy – jsou to osoby, které výchovu realizují. Mezi subjekty výchovy patří rodiče, učitelé, vychovatelé, trenéři, ale i další lidé, kteří se s dítětem či mladým člověkem setkávají.
- Objekty výchovy – jsou to osoby, které jsou výchovou ovlivňovány. Mezi objekty výchovy patří děti, mládež, dospělí, ale i celé skupiny lidí.
- Cíle výchovy – jsou to stavy, které výchova chce dosáhnout. Cíle výchovy mohou být různé, například rozvoj schopností, dovedností, znalostí, hodnot nebo postojů.
- Obsah výchovy – je to to, co je výchovou ovlivňováno. Obsah výchovy může být různý, například znalosti, dovednosti, hodnoty, postoje, návyky, ale i způsob chování.
- Metody výchovy – jsou to způsoby, jak výchovu realizovat. Mezi metody výchovy patří například slovní metody, názorně-demonstrační metody, dovednostně-praktické metody, ale i další metody.
- Formy výchovy – jsou to způsoby, jak výchovu organizovat. Mezi formy výchovy patří například formální výchova, neformální výchova, informální výchova, ale i další formy.

Výchova a vzdělávání

Výchova a vzdělávání jsou dva pojmy, které jsou často spojovány. Vzdělávání je proces, při kterém dochází k osvojování si vědomostí, dovedností a postojů. Výchova je proces, který usiluje o rozvoj osobnosti člověka. Vzdělávání je jednou ze složek výchovy. Vzdělávání je důležitou součástí výchovy, ale ne jedinou. Výchova zahrnuje i další aspekty, například rozvoj schopností, dovedností, hodnot nebo postojů.

Význam výchovy

Výchova je důležitý proces, který má zásadní vliv na rozvoj člověka. Výchova formuje osobnosti lidí, a to jak v pozitivním, tak i v negativním smyslu. Výchova pomáhá lidem rozvíjet jejich schopnosti, dovednosti, znalosti, hodnoty a postoje. Výchova pomáhá lidem připravit se na život ve společnosti. Výchova pomáhá lidem být dobrými občany.

Pedagogika se zabývá studiem výchovy a jejími teoretickými a praktickými aspekty. Pedagogika má za cíl pomoci lidem zlepšit kvalitu výchovy. Systémové pojetí výchovy je pojetí, které chápe výchovu jako komplexní systém, který zahrnuje mnoho různých prvků a vztahů mezi nimi.

Základní rysy systémového pojetí výchovy

Výchova je chápána jako systém – výchova je tvořena mnoha různými prvky, které jsou navzájem propojeny. Tyto prvky lze rozdělit do několika skupin:

- Subjekty výchovy – jsou to osoby, které výchovu realizují. Mezi subjekty výchovy patří rodiče, učitelé, vychovatelé, trenéři, ale i další lidé, kteří se s dítětem či mladým člověkem setkávají.
- Objekty výchovy – jsou to osoby, které jsou výchovou ovlivňovány. Mezi objekty výchovy patří děti, mládež, dospělí, ale i celé skupiny lidí.
- Cíle výchovy – jsou to stavy, které výchova chce dosáhnout. Cíle výchovy mohou být různé, například rozvoj schopností, dovedností, znalostí, hodnot nebo postojů.
- Obsah výchovy – je to to, co je výchovou ovlivňováno. Obsah výchovy může být různý, například znalosti, dovednosti, hodnoty, postoje, návyky, ale i způsob chování.
- Metody výchovy – jsou to způsoby, jak výchovu realizovat. Mezi metody výchovy patří například slovní metody, názorně-demonstrační metody, dovednostně-praktické metody, ale i další metody.
- Formy výchovy – jsou to způsoby, jak výchovu organizovat. Mezi formy výchovy patří například formální výchova, neformální výchova, informální výchova, ale i další formy.
- Prostředí výchovy – je to prostředí, ve kterém výchova probíhá. Prostředí výchovy může být různé, například rodinné prostředí, školní prostředí, pracovní prostředí, ale i další prostředí.

Výchova je chápána jako dynamický systém – výchova je v neustálém pohybu a vývoji. Výchova je ovlivňována mnoha faktory, například společenskými změnami, technologickým pokrokem, ale i individuálními potřebami a zájmy.

Výchova je chápána jako otevřený systém – výchova není uzavřená, ale je otevřena interakcím s okolím. Výchova se ovlivňuje s okolím a okolí ovlivňuje výchovu.

Význam systémového pojetí výchovy

Systémové pojetí výchovy poskytuje komplexní pohled na výchovu. Systémové pojetí výchovy umožňuje porozumět vztahům mezi jednotlivými prvky výchovy a jejich roli ve výchovném procesu. Systémové pojetí výchovy je důležitým nástrojem pro zlepšení kvality výchovy.

Přínosy systémového pojetí výchovy

Systémové pojetí výchovy má řadu přínosů, například:

- Umožňuje komplexní pohled na výchovu – systémové pojetí výchovy umožňuje vidět výchovu jako celek, ve kterém jsou všechny prvky provázány.
- Umožňuje porozumět vztahům mezi jednotlivými prvky výchovy – systémové pojetí výchovy umožňuje pochopit, jak jednotlivé prvky výchovy ovlivňují jeden druhého.
- Je důležitým nástrojem pro zlepšení kvality výchovy – systémové pojetí výchovy umožňuje identifikovat oblasti, ve kterých je možné výchovu zlepšit.
- Systémové pojetí výchovy v praxi
- Systémové pojetí výchovy lze uplatnit v praxi mnoha různými způsoby. Například:
- Při plánování výchovy – systémové pojetí výchovy lze uplatnit při plánování výchovy. Při plánování výchovy je důležité zohlednit všechny prvky výchovy a jejich vztahy.
- Při realizaci výchovy – systémové pojetí výchovy lze uplatnit i při realizaci výchovy. Při realizaci výchovy je důležité využívat různé metody a formy výchovy, které jsou vhodné pro konkrétní situaci.
- Při hodnocení výchovy – systémové pojetí výchovy lze uplatnit i při hodnocení výchovy. Při hodnocení výchovy je důležité hodnotit všechny prvky výchovy a jejich vztahy.

Použitá a doporučená literatura

Průcha, J., Mareš, J., Walterová, E. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003.

Bertrand, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha: Portál, 1998.

Kaščák, O., a Pupala, B. *Výchova a vzdelávanie v základných diskurzoch*. Prešov, Slovakia: Rokus, 2009.